

Věřejné mínění ve střeoevropských souvislostech

Výsledky výzkumů veřejného mínění jsou nepochybně zajímavou výpovědí o společenské situaci v zemi, kde výzkum proběhl. Pokud ovšem podobný výzkum nabídne navíc ještě možnost mezinárodního srovnání výsledků, získává informace zasazená do mezinárodního kontextu na ceně. Podobné myšlenky zřejmě napadaly představitele 3 agentur zabývajících se výzkumem veřejného mínění, když v roce 1999 vznikla mezinárodní organizace CEORG (Central European Opinion Research Group; podrobnější informace o organizaci CEORG, včetně aktuálních výsledků výzkumů realizovaných pod záštitou této organizace, lze najít na webových stránkách www.ceorg-europe.org). Cílem nově vzniklé organizace bylo především zlepšit znalosti o veřejném mínění ve střeoevropském regionu a rovněž snaha o rozvoj vzájemné výměny dat z výzkumů veřejného mínění. Jak již bylo zmíněno, u zrodu organizace CEORG stály tři agentury – v České republice to byl Institut pro výzkum veřejného mínění (na jehož tradici navázalo Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR), dále polská agentura CBOS (Centrum Badania Opinii Społecznej) a maďarská agentura TÁRKI (Társadalomkutatási Intézet). Sídlem nově vzniklé organizace se stal belgický Brusel.

Organizace CEORG si již v době svého vzniku kladla za cíl především sjednotit metodologie výzkumů veřejného mínění a prosadit určité standardy prezentace výsledků těchto výzkumů ve všech třech členských zemích. Hlavním přínosem organizace CEORG pak jsou mezinárodně srovnatelná data o náladách, postojích a názorech českých, maďarských a polských občanů na nejrůznější ekonomická, sociální a politická témata. Prakticky každý měsíc tedy všechny tři zúčastněné agentury zařazují do svých pravidelných omnibusových šetření několik stejných otázek věnovaných určitému tématu. V posledních letech se do spolupráce s orga-

nizací CEORG zapojují také další státy střední, východní a jihovýchodní Evropy. Nejčastější je spolupráce se slovenskou agenturou FOCUS, příležitostně však výzkumy podle požadavků organizace CEORG provádí také ukrajinská agentura SOCIS, bulharská agentura MBMD či litevská agentura VILMORUS.

A jakým tématům je ve výzkumech organizace CEORG nejčastěji věnována pozornost? Poměrně častým předmětem výzkumů byly v posledních letech mezinárodně politické otázky, zejména pak začleňování České republiky, Polska a Maďarska do mezinárodních organizací, jakými jsou Evropská unie či Severoatlantická aliance. Stranou však nezůstávají ani vnitropolitická témata, například hodnocení činnosti vlády a opozice ve vlastní zemi, ekonomická témata, ale třeba i hodnocení úrovně zdravotnictví ve své zemi. V šetření realizovaném v rámci organizace CEORG v květnu 2005 byli občané dotázáni na názory na úřad papeže.

Pokusme se nyní aspoň v krátkosti představit některé konkrétní výsledky, které mezinárodní spolupráce zastřešená organizací CEORG v uplynulých letech přinesla. Na úvod se zaměříme na postoje obyvatel všech čtyř visehradských zemí k členství jejich země v Evropské unii a v Severoatlantické alianci. Výzkum s tímto tématem byl pod záštitou CEORG realizován v České republice, v Maďarsku, v Polsku a na Slovensku v průběhu března 2005, tedy necelý rok po vstupu všech zmíněných zemí do Evropské unie. Ve všech čtyřech zemích byl dotázán reprezentativní vzorek populace dané země čítající přibližně tisíc respondentů.

Postoje občanů k členství vlastní země v obou mezinárodních organizacích se poměrně výrazně liší. Rozhodně či spíše ale souhlasí se členstvím své vlasti v Evropské unii i v Severoatlantické alianci nadpoloviční většina občanů všech visehradských zemí.

Nejvyšší míru souhlasu s členstvím své země v Evropské unii vyjádřili občané Slovenska a Polska, kde souhlasné stanovisko zaujalo přibližně osm z deseti respondentů. V Maďarsku a v České republice je souhlas se

Tabulka 1. Souhlas/nesouhlas se členstvím své země v EU a v NATO (v %)

	Evropská unie			Severoatlantická aliance		
	souhlasí	nesouhlasí	neví	souhlasí	nesouhlasí	neví
ČR	70	23	7	60	31	9
Maďarsko	72	22	6	68	23	9
Polsko	79	14	7	80	8	12
Slovensko	83	15	2	54	42	4

Zdroj: Výzkum realizovaný pod záštitou organizace CEORG agenturami CVVM (ČR), TÁRKI (Maďarsko), CBOS (Polsko) a FOCUS (Slovensko) v březnu 2005 na reprezentativním vzorku populace dané země starší 18 let.

členstvím o něco méně častý. I tak ale kladný postoj k Evropské unii zaujalo sedm z deseti dotázaných. Daleko výraznější rozdíly panovaly v postojích obyvatel visehradských zemí k členství v Severoatlantické alianci. Maďarsko, Polsko a Česká republika se staly členy organizace NATO v březnu 1999, Slovenská republika až o pět let později, tedy v březnu 2004. A právě občané Slovenska vyjadřovali nesouhlas s členstvím v Severoatlantické alianci nejčastěji. Naopak velmi vysokou míru souhlasu s členstvím v NATO vyjadřují občané Polska. V Polsku souhlasí s členstvím své země v NATO více než 80 % občanů. V Maďarsku zaujaly kladný postoj k členství v NATO více než dvě třetiny občanů, v České republice jsme zaznamenali šedesátiprocentní podíl souhlasících.

Tématem opakovaných šetření realizovaných v rámci mezinárodní organizace CEORG jsou rovněž ekonomická situace a materiální životní podmínky domácností. Do těchto výzkumů se již několik let zapojují všechny 3 členské agentury organizace CEORG. V šetření realizovaném v lednu 2005 byli respondenti v Polsku, Maďarsku a v České republice dotázáni na hodnocení současné ekonomické situace své země a na názory na její budoucí vývoj.

K negativnímu hodnocení ekonomické situace vlastní země se nejčastěji přiklonili obyvatelé České republiky. Špatně hodnotila ekonomickou situaci více než polovina dotá-

zaných českých občanů. V Polsku a Maďarsku hodnotí ekonomickou situaci své země negativně přibližně polovina občanů. Poláci jsou však přece jen ve svém hodnocení ze všech tří sledovaných zemí nejmírnější. Přesto i mezi respondenty oslovenými v Polsku výrazně převážil názor, že ekonomická situace jejich vlasti je špatná či dokonce velmi špatná.

Při hodnocení současné ekonomické situace jsou tedy občané Polska, Maďarska a České republiky kritičtí. Ve výzkumu jsme se proto dále zajímali o to, jak respondenti vidí vývoj ekonomické situace své země v příštím roce. Dojde podle veřejnosti k zlepšení nepříznivého stavu ekonomiky, který podle občanů nyní panuje?

Poláci jsou k vývoji ekonomické situace vlastní země poměrně optimističtí, když více než polovina respondentů uvedla, že se podle jejich názoru ekonomická situace Polska v příštím roce nezmění a další čtvrtina dokonce očekává její zlepšení. Rovněž přibližně polovina dotázaných v Maďarsku uvedla, že změnu ekonomické situace neočekává. Pokud již občané Maďarska nějakou změnu ekonomické situace země očekávají, pak se častěji domnívají (na rozdíl od Poláků), že půjde o změnu k horšímu. Obyvatelé České republiky vnímají budoucí vývoj ekonomické situace své země do značné míry podobně jako obyvatelé Maďarska. Největší část oslovených Čechů se přiklonila k názoru, že se eko-

Tabulka 2. Hodnocení ekonomické situace své země (v %)

	ČR	Maďarsko	Polsko
velmi dobrá + dobrá	9,3	3,6	12,9
ani dobrá, ani špatná	33,6	42,8	35,5
špatná + velmi špatná	55,6	50,4	46,3
neví	1,5	3,2	5,3

Zdroj: Výzkum realizovaný pod záštitou organizace CEORG agenturami CVVM (ČR), TÁRKI (Maďarsko) a CBOS (Polsko) v lednu 2005 na reprezentativním vzorku populace dané země starší 18 let.

Tabulka 3. Hodnocení vývoje ekonomické situace své země (v %)

	ČR	Maďarsko	Polsko
velmi se zlepší + trochu se zlepší	18,3	17,6	27,1
nezmění se	47,0	50,2	51,5
trochu se zhorší + velmi se zhorší	26,6	25,2	10,9
neví	8,1	7,0	10,5

Zdroj: Výzkum realizovaný pod záštitou organizace CEORG agenturami CVVM (ČR), TÁRKI (Maďarsko) a CBOS (Polsko) v lednu 2005 na reprezentativním vzorku populace dané země starší 18 let.

nomická situace naší země v příštím roce nezmění. Občané očekávající změnu pak častěji věří, že půjde o změnu k horšímu.

Kromě ekonomické situace své země hodnotili v lednu 2005 dotázaní z Maďarska, Polska a České republiky také materiální životní podmínky své domácnosti.

V hodnocení současných materiálních životních podmínek své domácnosti u občanů České republiky poměrně výrazně převládá pozitivní hodnocení nad hodnocením negativním. Naopak Poláci a Maďaři v hodnocení životní úrovně své domácnosti zdaleka tak optimističtí nejsou a v obou zemích lidé materiální životní podmínky své domácnosti hodnotili častěji jako špatné či velmi špatné, než jako dobré či velmi dobré. Nejčastěji ze všech zemí hodnotili materiální životní podmínky své domácnosti dotázaní v Maďarsku, kde je za dobré či velmi dobré označila jen desetina dotázaných (pro srovnání

v České republice stejný názor vyjádřili čtyři z deseti oslovených).

Pozitivněji než na současnou ekonomickou situaci naší země a její vývoj v příštím roce se většina obyvatel České republiky dívá na náš zdravotní systém. Šetření k tématu zdravotnictví proběhlo pod záštitou organizace CEORG v prosinci 2004 ve všech 4 visegrádských zemích. Jak dokládá graf 1, občané České republiky jsou ke svému zdravotnímu systému nejméně kritičtí.

Pouze u občanů České republiky převládala při hodnocení zdravotního systému své země spokojenost nad nespokojeností. Nejvíce negativně zhodnotili zdravotní systém ve své zemi obyvatelé Polska, když spokojenost s ním vyjádřila necelá pětina oslovených, nespokojenost naopak převládala u šesti z deseti polských občanů. Také obyvatelé Slovenska jsou v převážné většině ke svému zdravotnímu systému kritičtí. Nespokojenost

Tabulka 4. Hodnocení současných materiální životních podmínek respondenta (v %)

	ČR	Maďarsko	Polsko
velmi dobré + dobré	39,6	10,7	24,9
ani dobré, ani špatné	42,0	54,3	44,2
špatné + velmi špatné	18,1	35,0	30,8
neví	0,3	0,0	0,0

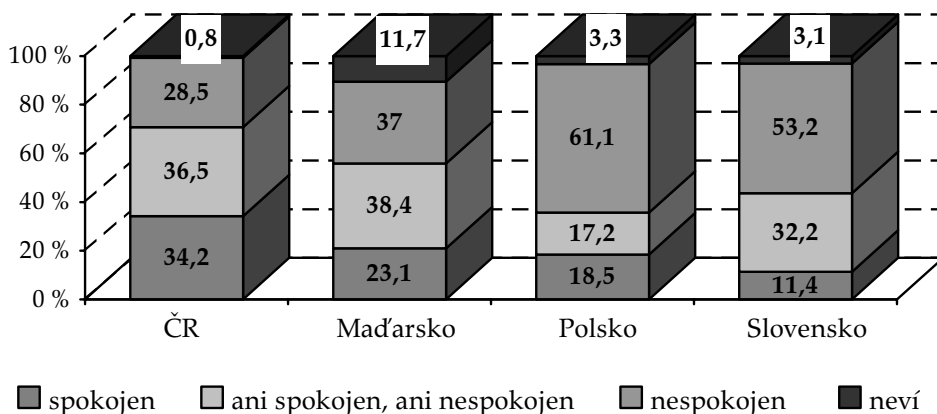
Zdroj: Výzkum realizovaný pod záštitou organizace CEORG agenturami CVVM (ČR), TÁRKI (Maďarsko) a CBOS (Polsko) v lednu 2005 na reprezentativním vzorku populace dané země starší 18 let.

se zdravotnictvím ve své zemi deklarovala více než polovina občanů. Na Slovensku byl v porovnání s ostatními zeměmi nejnižší podíl respondentů, kteří vyjádřili se zdravotnictvím spokojenost. V Maďarsku rovněž převažuje nespokojenost se zdravotním systémem nad spokojeností, přesto však občané Maďarska nejsou ke svému zdravotnictví tak kritičtí jako Poláci a Slováci.

Jak je, alespoň v to doufám, patrné i z velmi stručného představení výsledků některých šetření, která se v rámci organizace CEORG v poslední době uskutečnila, přináší

mezinárodní spolupráce výzkumných agentur své ovoce. Pokračování mezinárodní spolupráce zastřešené organizací CEORG letos a v dalších letech přinese kromě možnosti mezinárodního srovnání také možnost porovnat časový vývoj některých sledovaných jevů v jednotlivých zemích. Studnice údajů o postojích obyvatel České republiky, Maďarska a Polska tak získá navíc ještě časovou dimenzi a bude tak mimořádně cenným zdrojem informací o veřejném mínění ve středoevropském regionu.

Naděžda Horáková

Graf 1. Hodnocení zdravotního systému ve své zemi (v %)

Zdroj: Výzkum realizovaný pod záštitou organizace CEORG agenturami CVVM (ČR), TÁRKI (Maďarsko), CBOS (Polsko) a FOCUS (Slovensko) v prosinci 2004 na reprezentativním vzorku populace dané země starší 18 let.